

Studiokeskustelun litterointi

Toimittaja Hanna Havusto

Kun naiset vuonna 1995 saivat alkaa käydä armeijan, nousi ajankohtaiseksi myös keskustelu sukupuolten tasa-arvosta asepalveluksessa. Sen toteutuminen ei ole ollut yksiselitteistä.

Miten tasa arvo ilmenee ja miten toisaalta ei? Minä olen Hanna Havusto ja tänään pohdimme näitä kysymyksiä Tampereen yliopiston tutkijatohtori Minna Leinosen kanssa.

Kun itse kävin armeijan, huomasin, että yksittäisille naisille unohdettiin usein kertoa oikeasta varustuksesta tai päivän tulevasta koulutuksista. Minna Leinonen, törmäsitkö tähän samaan ilmiöön tutkiessasi sukupuolten tasa-arvoa puolustusvoimissa?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

No kyllä itseasiassa, että nyt kun puhutaan asepalvelusta suorittavista, niin nimenomaan tämä tällainen, että unohdetaan ne naiset jonnekin sinne omaan, omaan tupaansa ja sitten että niin jossain vaiheessa sitten, että pitikö, pitikös tässä olla vielä jo joku, että tällainen niin kuin tahatonkin ulossulkeminen sitten ehkä tuli siellä vastaan.

Toimittaja Hanna Havusto

Joo aivan. Varusmiespalvelukseen astuu vuosittain noin 21 000 henkilöä ja parhaimpana vuonna naishakijoita asepalvelukseen on ollut noin 1600. Naisia, naisia on siis melko iso määrä, mutta oma havaintoni kuitenkin oli, että muun muassa ryhmän tuki naiselle ei aina ole itsestäänselvyys. Millaista epätasa arvoa sukupuolten välillä siellä ilmenee?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

No joo no juuri toi oli hyvä, minkä nostit esiin eli tämä naisten määrä, että naisethan sitten vähän hajaantuu sinne ison joukon keskelle. Ja se yksi haaste on juuri tämä juuri tämä niin kuin puute siinä ryhmän tuessa, että me ollaan meidän omissa tutkimuksissa katsottu sitä ryhmän tukea. Että siihen kuuluu muun ryhmän hyväksyntä, apu, tuki ja se, että voi kertoa ongelmista siellä palveluksessa sille omalle tuota ryhmälle.

Niin silloin kun se hyvä ryhmätuki on olemassa, niin sen vahvasti sitä myönteistä palvelussa kokemusta sekä miehillä että naisilla. Mutta sitten taas se, jos me ajatellaan, että mitä ihmiset arvelee niin kuin palvelusajasta ja onko se ollut myönteistä, niin sitten myöskin oli näin, että vaikka olisi ollut huonompi ryhmätuki, niin saatettiin kokea myös palvelusaika myönteisenä. Eli siihen vaikuttaa sitten se, että minkälaisella motivaatiolla sinne on menty, varmasti, ja myöskin sitten tähän myönteiseen kokemukseen niin vaikuttaa se, että onko kouluttautunut siellä pidempään, että onko ollut ryhmänjohtajaksi kouluttautunut.

Se, että on saanut kannustusta lähipiiriltä ja se että tuota. Tai itseasiassa, että motivaatio siihen lähtöön on ollut joku muu kuin, että sun oma perhe nyt vaikka olisi sanonut. Muut tekijät on niinku vaikuttavampia, ja siitä se, että millaista kohtelua on saanut siellä kantahenkilökunnalta. Että jos on kokenut, että sillä omalla sukupuolella ei ollut vaikutusta, niin se on ollut tavallaan myönteinen.

Toimittaja Hanna Havusto

Eli millaisia niinku konkreettisia epätasa-arvon ilmenemismuotoja voisit sanoa, että miten se ei ole toteutunut?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

Sitten ihan tällaisia just erilaisia tapoja sulkea niinku ihminen ulkopuolelle. Jos me ajatellaan ihan naisia ja miehiä, niin kyllähän se niinku on fakta, että naiset kokee enemmän syrjintää ja kiusaamista ja häirintää, kun miehet siellä palveluksessa.

Toimittaja Hanna Havusto

Eli voisitko sä sanoa, että mikä asia erityisesti voisi olla semmoinen, mikä tarvitsee parannusta?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

No varmasti on moniakin, mutta tota, mä mietin noita esimerkiksi, vaikka eriarvoinen kohtelu, nousi vaikka niinku koulutustilanteet tällaisena. Niin ja sitten taas, että ryhmänjohtajat on ehkä ollut semmoisia ongelmatapauksia, niin varmaan yksi olisi se, että että miten kehitetään sitä ryhmänjohtajakoulutusta edelleen.

Niinku tavallaan tunnistaa niitä omia syrjiviä käytäntöjä ja sitten niinku pääsemään vähän niinku pidemmälle sitä, että vaikka niin kun puolustusvoimat ja armeija on tällainen, että yritetään niinku saada se yhtenäinen joukko ja joka toimii yhdessä ja tekee asioita, mutta että se ei tapahdu sillä, että niinku suljetaan ihmisiä ulkopuolella. Tai niinku että rajataan sillä tavalla vaan, että miten me voitaisiin sitten siellä koulutuksessa tuottaa niinku myönteisiä ryhmäkokemuksia ja miten sitten taas niinku ne, jotka joita siihen opetetaan niin pystyisi olemaan osa sitä, että täähän pitää tietysti ajatella, että siellä opetellaan myös vallankäyttöä.

Toimittaja Hanna Havusto

Niinpä. Eli mahdollisuus siis myönteisiin kokemuksiin on ja kaikilla varusmiespalveluksen suorittavilla lähtökohtaisesti kuitenkin on vaikka sama palvelusaika ja samat tehtävät. Niin Minna Leinonen, miten muuten tasa-arvo sitten, miten se voisi ilmetä sukupuolten välillä?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

Hyvä kysymys. Vielä sitten mä ajattelisin, että vielä enemmän voitaisi puhua, niinku jonkin verran eri puolilla meidän havaintojen mukaan niin koulutuksessa puhutaan, myös tasa-arvoasioista, mutta se vaihtelee, että missä määrin, mutta että niinku ne, jotka sellaista opetusta on saanut, niin on kokenut sen niin kuin myönteisenä. Että ehkä sen niinku vahvistaminen ja jotenkin myös se, että ehkä tässä mennään niinku myös eri tasoille, että miten me puhutaan niinku palveluksessa ja palveluksen ulkopuolella ja yhteiskunnassa siitä palveluksen merkityksestä ja siitä, että osa meistä on, osa niinku kansasta on velvoitettuja ja osa vapaaehtoisena, ja mitä se tarkoittaa ja mitä se ei tarkoita.

Esimerkiksi, että miten yksilöä kohdellaan siellä, että se ei ole myöskään mikään semmoinen niin kuin rangaistuksen peruste, että jos olet tullut vapaaehtoisena suorittamaan palvelusta. Ja tavallaan tämmöinen niin kuin, tämmöinen ekstrakova kerros siitä palveluksesta, että sitä saataisiin niinku hiottua tavallaan pois. Eli se niinku kovan palveluksen kokemus ei tarvitse mun mielestä tarkoittaa sitä, että niinku pitäis ottaa vaan vastaan kaikkea kiusaamista ja häirintää ja sitten niinku vaan vaieta siitä. Vaan, että se palvelus olisi semmoinen, että sä haastat itseäsi ja pääset koettelemaan omia rajoja, mutta et sä teet ja saat myös toisten ihmisten tuen siihen.

Toimittaja Hanna Havusto

Eli tasa-arvo voisi olla tämmöinen lähtökohta enemmän. Mä itse havaitsin usein, että miehiä ja mulla itsellä oli miehiä suurempi paine osallistua koulutukseen myös esimerkiksi kipeänä. Niin onko tämä konkreettinen riski, jonka epätasa arvo tuo?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

Joo, kyllä se on ihan totta, että varmasti niinku sekä miehet että palveluksen suorittaneet naiset tunnistaa tämän, että ollaan suhtaudutaan kielteisesti niihin, jotka jää pois jostakin koulutustilanteesta sairastumisen takia. Tai että et ne on nyt se sitä vempkaa tuolla hakee ja sitten naisilla on korkeampi kynnyks taas sitten niin kuin sanoa, että nyt oikeesti mä en mä en pysty, on tullut vaikka rasitusmurtuma, mitä vaan, niin että yrittää sitten niinku pärjätä senkin sen sairauden keskellä tai tämmöistä, että niinku tavallaan myös se, että se oma terveysturvallisuus siinä sitten vaarantuu.

Toimittaja Hanna Havusto

Törmäsitkö tähän tähän ilmiöön just sun tutkimuksen aikana myös?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

Joo kyllä se tuli ainakin laadullisessa aineistossa esiin, että tuota juuri sitä, että kuinka kova jätkä pitää olla ja just se, että voiko se olla koskaan niinku se aito se tota, että se syy siihen, että miksi, miksi nyt jää joltain marssilta pois. Tai näin, että toki niinku tähän on olemassa varmasti sekä niinku naisilla että miehillä, mutta että ehkä juuri siitä syystä, että kun toiset on siellä pakosta, niin sitä helpommin ehkä hyväksytään myös, että nyt sillä on huono päivä tai muuta vastaavaa.

Toimittaja Hanna Havusto

Aivan joo, eli jotain hyvää kuitenkin myös tasa-arvon ilmenemisessä löytyi tai voi löytyä niinku keskusteltiin. Mutta, mitä syitä tälle epätasa arvolle sukupuolten välillä voisi olla?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

No yksi iso syy on varmasti, tai noin sanotaan, että parikin isoa syytä löytyy tietysti tästä pitkästä historiasta ja kulttuurista. Että se on niinku tää meidän miesten koulu -ajatus ollut tosi pitkään ja onneksi sekin nyt vähän sillä tavallaan niinku murtuu hiljalleen. Mutta sitten toki myös nää, niinku nää erilaiset palvelusmuodot. Sitten tää, että vapaaehtoisuus

(vastaan) pakollisuus on semmoinen, joka sitten myös niinku kärjistää ehkä sitä keskustelua välillä tarpeettomasti.

Toimittaja Hanna Havusto

Joo. Miten tämä tuli ilmi siinä tutkimuksessa, että löytyykö sieltä erilaisia, vaikka asenteita tai muuta ihmisissä, että mistä se voisi johtua tämä epätasa-arvo?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

No ehkä niin kun se tuli niin kuin ensinnäkin. Se, että yleensä kielteisessä kohtelussa niin naiset ilmoittaa syyksi sukupuolen ja miehet ei ilmoita syyksi sukupuolta, vaan jonkin muun tekijän. Se on niin kuin siinä ihan siinä omassa kokemuksessa ja siinä, että niinku tulee jollakin tavalla silmätikuksi siellä palveluksessa, että se on varmasti se niinku keskeinen tekijä sitten siinä.

Toimittaja Hanna Havusto

Eli vaikuttaa ehkä siltä, että naiset ei saa tulla palvelukseen naisina, vaan heidän pitää yrittää ehkä olla jotain vähän enemmän, että he voivat pysyä siellä miesten kanssa samalla tasolla.

Tutkijatohtori Minna Leinonen

Joo kyllä. Kyllä pitää vähän enemmän, pitäisi pystyä kirimään.

Toimittaja Hanna Havusto

Eli keskustellaan tässä Tampereen yliopiston tutkijatohtori Minna Leinosen kanssa tasa-arvosta sukupuolten välillä varusmiespalveluksessa.

Puolustusvoimat sanoo edistävänsä tasa-arvoa toiminnassaan. Mun oma havainto oli, että vaikka kielteisistä kokemuksista olisi kertonut ne eteenpäin, niin niihin ei silti aina tartuttu. Kenellä on vastuu tasa-arvon toteutumisesta?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

Joo toi kielteinen kohtelu ensinnäkin niin se yksi haastehan oli tosiaan se, että siitä ei kerrota. Ja se että tuota, myöskin siitä syystä, että pelätään juuri sitä vähättelyä ja tuota varmasti tuossa on niinku yksi semmoinen kehittämiskohta ihan organisaatiossa itsessään, että mitkä ne kanavat on, ja onko se niin kun aidosti semmoinen tilanne, että kelle todenneet. Koska yleensä ihmiset puhuu läheisilleen niistä ongelmista, jotka ei sitten taas voi niinku vaikuttaa siihen mikä se olosuhde siellä palveluksessa on. Ja varmaan niin kuin taas semmoiset tahot, kun sosiaaliturattorit, voi olla sellaisia, joille ihmisten on helpompi puhua, että sitä voisi ehkä niinku miettiä, että miten se palaute menisi sitten niinku perille asti ja tulisi otettua vakavaksi vakavasti, että niitä prosesseja voisi kehittää.

Ja sitten ylipäänsä, että paremmin ottaa naiset mukaan siihen palvelukseen, ettei myöskään unohdeta heitä sitten sinne jonnekin puuhailemaan keskenään. Että kyllä se ja koulutuksen kehittäminen kaiken kaikkiaan, että kyllä siinä organisaatiossa se on niinku niitä pelimerkkejä tehdä ja vastuuta, ja toki he niin kuin myöskin tunnistavat sen. Että kun lait eri

tavalla heitä myös velvoittaa. Mutta tietysti siinä on sitten se asennetaso mihin sitten pitäisi eri puolilta puuttuu myöskin, että se ei pelkästään organisaatio itsessään vaan sitten niinku myös palvelusta suorittavat ja eri tahot siinä ympärillä. Ja niinku mä tossa alussa sanoinkin niin se, että missä sävyssä käydään yhteiskunnallista keskustelua, että onko se todellakin niin kuin onko meidän suurin tasa-arvo ongelma nyt se, että toiset ovat vapaaehtoisesti puolustusvoimissa ja toiset pakotettuna, että onko se ainoa mistä meidän pitäisi nyt puhua.

Toimittaja Hanna Havusto

Aivan. Eli vastuu voisi nähdä olevan ainakin sillä puolustusvoimien organisaatiolla ja kenties sitten jollain muillakin ulottuvuuksilla siellä ulkopuolella. Entä miten tätä tasa-arvotilannetta voisi sitten edistää?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

Joo no tässä nyt jonkin verran koulutuskäytännöistä varmaan puhuttiinkin, ja sitten tota sitten noista ilmoittamiskanavista. Mä hieman mietin myös sitä, että kun tuota lehdissä on ollut puhetta tästä, että puolustusvoimissa ylipäänsä, että luodaan, on luotu kanavaa sille, että ihmiset voi ilmoittaa niin kuin myös henkilökunnan keskuudessa, että jos on jotakin epäasiallista kohtelua ja muuta. Ja siihen on suhtauduttu aika ristiriitaisesti, niin mä mietin myös, että onko sellaista huolta olemassa, että tällainen niinku, pelätään sellaista kantelukulttuuria, että miten me päästäisiin tavallaan siitä sitten, ettei pelätä sitä. Koska sitten taas niinku näitä kanavia lopulta aika harvoin käytetään, että semmoista väärinkäytöstä ehkä on turhakin nyt pelätä tässä kohtaa.

Toki niinku se, että se on hierarkkinen organisaatio ja siellä tää uranousu sitten. On hirveän paljon myös niistä, että mitä palautetta (ja) arviointeja kukakin saa, niin siitä kiinni ja sitten se omakuva vaikka ammattiupseerina, että minkälaisena mä näyttäydyn, niin se on sitten aika myöskin arka monella tavalla sitten arvostelulle, koska pelätään, että se oma ura tyssä myös siihen. Eli miten voitaisi tehdä silleen, että meillä on nyt täällä tällaisia ongelmia, mutta me tehdään niille tällaisia (asioita). Että niinku tavallaan se, että pyrkii tekemään jotain ja kehittämään. Että se on se mistä saa niinku niitä pisteitä, eikä vaan se, että näyttää mahdollisimman hyvältä.

Toimittaja Hanna Havusto

Joo, eli siinä kehittämisessä varmasti pitäisi kiinnittää huomiota myös niihin asioihin mitkä on vaikeita, jotka vähän niin kuin tökkii siinä eteen, että voidaan nähdä ne asiat, mitkä on edistettäviä ennen kaikkea.

Minna Leinonen, olet ollut mukana tutkimassa sukupuolten tasa-arvoa puolustusvoimissa muun muassa vuosina 2012 ja 2017. Niin miten tasa-arvo tilanne on esimerkiksi kehittynyt tänä aikana?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

No tosiaan tuolla tarkastelun välillä niin kuitenkin nämä eriarvoisen kohtelun kokemukset ja kiusaamisen kokemukset jonkin verran oli vähentynyt, ja sitten myöskin me on kysytty niinku erilaisista tasa-arvon kehittämistarpeista, niin siinäkin oli jonkin verran niin kuin

vähennemistä. Ainakin siihen niin kuin vuonna 2017, että mielenkiintoista tietysti sitten nähdä jos on tilaisuus, että mikä on seuraava suunta, että onko se niinku laskeva vai jotakin muuta. Mutta, että tämmöistä ainakin on ollut havaittavissa.

Toimittaja Hanna Havusto

Kiinnitin huomiota ainakin tutkimuksessa siihen, että ilmeisesti johtajakoulutetut naiset erityisesti on kokenut ainakin tuen puutetta ryhmältä. Niin, oliko tässä jotenkin kehitystä tapahtunut näiden vuosien välillä?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

No me ei tuota siinä ensimmäisellä tutkimuskerralla ole niin yksityiskohtaisesti tarkasteltu, ja, että toi olisikin hyvä sitten niinku päästä katsomaan.

Toimittaja Hanna Havusto

Niin, jatkokohteena kenties.

Tutkijatohtori Minna Leinonen

Kyllä.

Toimittaja Hanna Havusto

Ja, naiset on saaneet alkaa käydä armeijan vuodesta 1995, niin millaista kehitystä voisi sanoa tapahtuneen pidemmällä aikavälillä tässä tasa-arvotilanteessa?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

No, mä ajattelin sen näin, että se kuitenkin on normalisoitunut monella tavalla ja se, että kun naiset on tullut, niin on myös pitänyt kehittää käytäntöjä siihen, että meillä on nyt tällainen joukko ihmisiä, jotka pitää niinku saada tähän mukaan ja ja niin kuin että ne kaikki käytännöt olemassa ja siinä varmaan niin kuin, että, että kun puolustusvoimat on tehnyt niinku tätä yhteismajoituskokeilua ja kaikkea tämmöisiä. Että siellä niin kun yritetään virittää sitä koko ajan niinku eteenpäin ja katsoo sitten, että mitä se tuottaa, että kyllä varmasti niin kun semmoista on ja se, että niin kun naisten lisäksi myös niin kun muut erottelut ehkä saa näkyä myös niinku puolustusvoimien julkisuuskuvasta enemmän. Niin sehän on sitten taas semmoinen, joka viestii taas ulospäin, että tänne voi tulla.

Toimittaja Hanna Havusto

Aivan, eli jotain jotain on kehittynyt, kun naisten määräkin on nähty kasvavan.

Tutkijatohtori Minna Leinonen

Ja totta kai sitten on tullut upseerikuntaan naisia. Siinä totta tietenkin niinku upseerinaisia on vielä kovin vähän, mutta että kyllä he siellä näkyy sitten.

Toimittaja Hanna Havusto

Entä voisinkin vielä kysyä, että mitä hyvää toteutuneessa tasa-arvossa sitten on ja mitä se voi parhaimmillaan tuoda toteutuessaan?

Tutkijatohtori Minna Leinonen

No kyllähän se, jos me ajatellaan ihan tätä asepalvelusta, niin onhan se ihan niinku mielettömän iso tekijä, jos me ajatellaan, että mitä se elämä on sitten sen jälkeen, että mitä on niinku kokenut asepalveluksesta ja saanut kokemuksia ryhmään ja niinku, että miten itse on toiminut muiden kanssa niin onhan se tosi tärkeitä. Ja se, että niin kun kun me on kysytty vaikka noista, että kenen kanssa halutaan toimia, ja että naiset ja miehet nyt kuitenkin yleensä tykkää toimii sekaryhmissä. Että me niinku tuetaan sellaista kehitystä, että me tehdään niinku erilaisissa yhteyksissä yhdessä, eikä silleen, että rajataan että noi tekee tota ja noi tekee tota. Niinku me nyt aina kamppaillaan tämän sukupuolten segregaaation kanssa sitten työelämässäänkin.

Toimittaja Hanna Havusto

Eli parhaimmillaan sitten, jos epätasa-arvoa saadaan seulottua pois, niin kenties parantaa myös näiden asepalveluksen käyneiden henkilöiden tulevaisuuttakin ja tasa-arvo voi tuoda hienoja asioita.

Tutkijatohtori Minna Leinonen

Niin ja sitten niinku, jos siellä on myönteisiä kokemuksia ja ne on itse saaneet toteuttaa tai ovat huomanneet, (että) tämä homma toimii ihan hyvin, ehkä itse myös suuntautuu sitten myönteisesti tällaisiin sekaryhmiin myös tulevaisuudessa.

Toimittaja Hanna Havusto

Eli keskusteltiin tässä tutkijatohtori Minna Leinosen kanssa tasa-arvosta sukupuolten välillä asepalveluksessa ja pohdittiin sen ilmenemistä, syitä ja tilanteen kehityskaarta. Kiitos paljon, kun olit haastateltavana ja keskustelemassa aiheesta!

Tutkijatohtori Minna Leinonen

Kiitos. Oli oikein mielenkiintoista.